Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

14. marts 2013 *

»Miljø — direktiv 85/337/EØF — vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkninger på miljøet — godkendelse af et sådant projekt, når der ikke foreligger en behørig vurdering — denne vurderings formål — betingelser for, at der foreligger ret til erstatning — indbefatning eller ej af borgeres beskyttelse mod formuetab«

I sag C-420/11,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Oberster Gerichtshof (Østrig) ved afgørelse af 21. juli 2011, indgået til Domstolen den 10. august 2011, i sagen:

Jutta Leth

mod

Republik Österreich,

Land Niederösterreich,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, L. Bay Larsen (refererende dommer), og dommerne J. Malenovský, U. Lõhmus, M. Safjan og A. Prechal,

generaladvokat: J. Kokott

justitssekretær: fuldmægtig V. Tourrès,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 17. oktober 2012,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Jutta Leth ved Rechtsanwalt W. Proksch

— Republik Österreich ved C. Pesendorfer og P. Cede, som befuldmægtigede

— Land Niederösterreich ved Rechtsanwalt C. Lind

— den tjekkiske regering ved D. Hadroušek og M. Smolek, som befuldmægtigede

* Processprog: tysk.

— Irland ved D. O'Hagan, som befuldmægtiget, bistået af E. Fitzsimons, SC

— den græske regering ved G. Karipsiades, som befuldmægtiget

— den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato S. Varone

— den lettiske regering ved I. Kalniņš og A. Nikolajeva, som befuldmægtigede

— Det Forenede Kongeriges regering ved J. Beeko og L. Seeboruth, som befuldmægtigede, bistået af barrister E. Dixon

— Europa-Kommissionen ved P. Oliver og G. Wilms, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 8. november 2012,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3 i Rådets direktiv 85/337/EØF af 27. juni 1985 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet (EFT L 175, s. 40), som ændret ved Rådets direktiv 97/11/EF af 3. marts 1997 (EFT L 73, s. 5) og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/35/EF af 26. maj 2003 (EUT L 156, s. 17, herefter »direktiv 85/337«).

2 Anmodningen er blevet fremsat i forbindelse med en tvist mellem på den ene side Jutta Leth og på den anden side Republik Österreich og Land Niederösterreich vedrørende hendes påstand dels om erstatning for det formuetab, som hun hævder at have lidt som følge af en værdiforringelse af hendes beboelseshus efter udvidelsen af Wien-Schwechats lufthavn (Østrig), dels om, at det fastslås, at de sagsøgte i hovedsagen er ansvarlige for fremtidige tab.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 85/337

3 Første, tredje, femte, sjette og ellevte betragtning til direktiv 85/337 er affattet som følger:

»Det understreges i handlingsprogrammerne […] for De Europæiske Fællesskaber på miljøområdet […], at den bedste miljøpolitik består i at undgå dannelsen af forurening eller gener fra starten, frem for senere at forsøge at modvirke deres virkninger; der peges på, at virkningerne på miljøet skal tages i betragtning på et så tidligt stadium som muligt i alle tekniske planlægnings- og beslutningsprocesser; der skal med henblik herpå iværksættes procedurer til vurdering af sådanne virkninger.

[…]

[D]et forekommer nødvendigt at virkeliggøre en af Fællesskabets målsætninger inden for miljøbeskyttelse og livskvalitet.

[…]

[D]er bør vedtages generelle principper for vurdering af indvirkningerne på miljøet med henblik på at udbygge og samordne procedurerne for tilladelse til offentlige og private projekter, som kan forventes at få stor indvirkning på miljøet.

[T]illadelse til offentlige og private projekter, som kan forventes at få betydelige indvirkninger på miljøet, bør først gives efter forudgående vurdering af de betydelige virkninger, disse projekter kan forventes at få på miljøet; denne vurdering bør foretages på grundlag af relevante oplysninger fra bygherren og eventuelt også fra de myndigheder og den offentlighed, der vil kunne berøres af projektet.

[…]

[E]t projekts indvirkninger på miljøet bør vurderes under hensyn til ønsket om at beskytte menneskets sundhed, at bidrage til højere livskvalitet ved forbedring af miljøet, at sørge for de forskellige arters fortsatte beståen og at bevare økosystemets reproduktionsevne, som er selve grundlaget for livets fornyelse.«

4 Artikel 1 i direktiv 85/337 bestemmer:

»1. Dette direktiv vedrører vurderingen af indvirkningen på miljøet af offentlige og private projekter, der er af en sådan beskaffenhed, at de vil kunne påvirke miljøet væsentligt.

2. I dette direktiv forstås ved:

Projekt:

— gennemførelse af anlægsarbejder eller andre installationer eller arbejder

— andre indgreb i det naturlige miljø eller i landskaber, herunder sådanne, der tager sigte på udnyttelse af ressourcer i undergrunden

[…]«

5 Samme direktivs artikel 2, stk. 1, bestemmer:

»Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger med henblik på, at projekter, der bl. a. på grund af deres art, dimensioner eller placering kan få væsentlig indvirkning på miljøet, undergives et krav om tilladelse og en vurdering af denne indvirkning, inden der gives tilladelse. Disse projekter er defineret i artikel 4.«

6 Direktivets artikel 3 bestemmer:

»Vurderingen af indvirkningen på miljøet skal, afhængigt af hvert enkelt tilfælde og i overensstemmelse med artikel 4 til 11, bestå i på passende måde at påvise, beskrive og vurdere et projekts direkte og indirekte virkninger på følgende faktorer:

— mennesker, fauna og flora

— jordbund, vand, luft, klima og landskab

— materielle goder og kulturarv

— samspillet mellem faktorerne i første, andet og tredje led.«

7 Artikel 4, stk. 1-3, i direktiv 85/337 bestemmer:

»1. Med forbehold af artikel 2, stk. 3, skal projekter, der er opført i bilag I, vurderes i henhold til artikel 5 til 10.

2. Med forbehold af artikel 2, stk. 3, skal medlemsstaterne for projekter, der er opført i bilag II, ved hjælp af

a) en undersøgelse i hvert enkelt tilfælde, eller

b) grænseværdier eller kriterier fastsat af medlemsstaten

afgøre, om projektet skal vurderes i henhold til artikel 5-10.

Medlemsstaterne kan beslutte at anvende begge de i litra a) og b) nævnte procedurer.

3. Ved en undersøgelse i hvert enkelt tilfælde eller ved fastsættelse af grænseværdier eller kriterier i henhold til stk. 2 skal der tages hensyn til de relevante udvælgelseskriterier i bilag III.«

8 Samme direktivs artikel 5, stk. 1 og 3, bestemmer:

»1. For så vidt angår projekter, hvis indvirkning på miljøet i henhold til artikel 4 skal vurderes i overensstemmelse med artikel 5 til 10, træffer medlemsstaterne de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at bygherren på passende vis giver de i bilag IV omhandlede oplysninger […]

3. De oplysninger, som bygherren skal give i henhold til stk. 1, skal mindst omfatte

[…]

— de data, der er nødvendige for at konstatere og vurdere de væsentlige virkninger, projektet vil kunne få for miljøet

[…]«

9 Blandt de projekter, der er omhandlet i artikel 4, stk. 1, i direktiv 85/337, er ifølge bilag I, nr. 7, litra a), og nr. 22, »[n]yanlæg til jernbanefjerntrafik samt lufthavne […] med en start- og landingsbane på mindst 2 100 m« og »[e]nhver ændring eller udvidelse af projekter, der er opført i dette bilag, såfremt en sådan ændring eller udvidelse i sig selv opfylder de eventuelle tærskelværdier, der er fastsat i dette bilag«.

10 Nr. 13, første led, i bilag II til direktiv 85/337 bestemmer, at »[æ]ndringer eller udvidelser af projekter i bilag I […], som allerede er godkendt, er udført eller er ved at blive udført, når de kan være til skade for miljøet (ændring eller udvidelse, som ikke er omfattet af bilag I)«, er blandt de projekter, der er omfattet af direktivets artikel 4, stk. 2.

11 Bilag IV til direktivet, der har overskriften »oplysninger i henhold til artikel 5, stk. 1«, bestemmer i stk. 3-5:

»3. En beskrivelse af det miljø, som i væsentlig grad kan blive berørt af det foreslåede projekt, herunder navnlig befolkning, fauna, flora, jord, vand, luft, klimatiske forhold, materielle goder, herunder den arkitektoniske og arkæologiske kulturarv, landskab og den indbyrdes sammenhæng mellem ovennævnte faktorer.

4. En beskrivelse af, hvilke betydelige virkninger på miljøet det foreslåede projekt vil kunne få som følge af:

— tilstedeværelsen af projektet som helhed

— anvendelsen af naturlige ressourcer

— emissionen af forurenende stoffer, opståelsen af gener og bortskaffelsen af affald

samt bygherrens angivelse af, hvilke metoder der er anvendt til forudberegningen af virkningerne på miljøet.

5. En beskrivelse af de foranstaltninger, der påtænkes med henblik på at undgå, nedbringe og om muligt neutralisere betydelige skadelige virkninger på miljøet.«

Østrigsk ret

12 Direktiv 85/337 blev gennemført i østrigsk ret ved lov af 1993 om vurdering af indvirkningerne på miljøet (Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz 1993, herefter »UVP-G 1993«), der har været gældende siden den 1. juli 1994 indtil ikrafttrædelsen den 11. august 2000 af lov af 2000 om vurdering af indvirkningerne på miljøet (Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz 2000), som tilsigter at gennemføre direktiv 97/11.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

13 Jutta Leth har siden 1997 ejet en fast ejendom, der ligger i sikkerhedszonen for Wien-Schwechats lufthavn. Hun bor i et hus, der er opført på denne grund.

14 Siden Republikken Østrigs tiltrædelse af Den Europæiske Union den 1. januar 1995 har organer under de sagsøgte i hovedsagen uden at foretage vurderinger af indvirkningerne på miljøet godkendt og gennemført adskillige projekter vedrørende udvikling og udvidelse af den pågældende lufthavn. Ved afgørelse af 21. august 2001 fastslog ministerpræsidenten for Land Niederöstereich udtrykkeligt, at en procedure for vurdering af indvirkningen på miljøet ikke var nødvendig for en fortsat udvikling af Wien-Schwechats lufthavn eller for at foretage nogle udvidelser af lufthavnen.

15 I 2009 anlagde Jutta Leth sag ved Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien mod de to sagsøgte i hovedsagen med påstand om, dels at disse sidstnævnte blev tilpligtet at betale hende et beløb på 120 000 EUR for værdiforringelse af hendes faste ejendom, bl.a. som følge af flystøj, dels at disse sagsøgtes ansvar blev fastslået for så vidt angår fremtidige tab, herunder skader på hendes helbred, på grund af den for sene og ufuldstændige gennemførelse af direktiv 85/337, direktiv 97/11 og direktiv 2003/35 og den manglende vurdering af indvirkningerne på miljøet ved meddelelsen af de forskellige godkendelser til udviklingen af Wien-Schwechats lufthavn. De samme sagsøgte gjorde gældende, at deres organers adfærd var lovlig og ikke culpøs, og at det således anlagte søgsmål var forældet.

16 Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien frifandt de sagsøgte i det hele med den begrundelse, at de påberåbte rettigheder var forældede. Ved mellemdom stadfæstede Oberlandesgericht Wien frifindelsen for påstanden om betaling af 120 000 EUR, men ophævede frifindelsen for påstanden om, at det blev fastslået, at de sagsøgte var ansvarlige for fremtidige tab, og hjemviste sagen til førsteinstansen med henblik på, at denne skulle træffe en ny afgørelse vedrørende den sidstnævnte påstand. I denne forbindelse udtalte Oberlandesgericht Wien, at påstanden om betaling af en erstatning på 120 000 EUR alene vedrørte et rent formuetab, der ikke omfattes af det beskyttelsesformål, som er omhandlet i EU-rettens bestemmelser, navnlig de relevante direktivers bestemmelser, og national ret.

Hvad angår påstanden om, at det fastslås, at der foreligger ansvar for fremtidige tab, fastslog retten, at den ikke var forældet. Efterfølgende blev der for den forelæggende ret iværksat en »revisionsanke« af frifindelsen for påstanden om betaling af den pågældende erstatning samt iværksat en anke af hjemvisningen af påstanden om, at det fastsloges, at der forelå ansvar.

17 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at afgørelsen vedrørende disse påstande, som under alle omstændigheder ikke er forældede i det hele, afhænger af, om den pligt for de kompetente myndigheder i den berørte medlemsstat, som følger af såvel EU-retten som national ret, til at foretage en vurdering af indvirkningerne på miljøet kan danne grundlag for beskyttelse af borgere vedrørende rene formuetab, der forårsages af et projekt, som ikke har været genstand for en sådan vurdering.

18 Det er på denne baggrund, at Oberster Gerichtshof har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 3 i […] direktiv 85/337 […] som ændret ved direktiv 97/11 […] og ved direktiv 2003/35 […] fortolkes således, at

1) begrebet »materielle goder« kun omfatter de fysiske goder som sådanne, eller omfatter de også deres værdi

2) vurderingen af indvirkningen på miljøet også tjener til at beskytte private mod formuetab derved, at værdien af deres faste ejendom formindskes?«

Retsforhandlingerne for Domstolen

19 Ved skrivelse af 21. december 2012 fremsatte sagsøgeren i hovedsagen begæring om genåbning af den mundtlige forhandling, idet sagsøgeren gjorde gældende for det første, at generaladvokaten, da hun i sit forslag, der blev fremsat den 8. november 2012, behandlede spørgsmålet, om vurderingen af indvirkningerne på miljøet i henhold til artikel 3 i direktiv 85/337 omfatter det omhandlede projekts indvirkning på materielle goders værdi, rejste et nyt spørgsmål, som ikke var forelagt af den forelæggende ret, og som ikke er blevet drøftet af de berørte, der er omhandlet i artikel 23 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol, og følgelig blev det første spørgsmål, således som den forelæggende ret havde forelagt det, ikke besvaret. For det andet har sagsøgeren gjort gældende, at de pågældende berørte ikke har haft lejlighed til at drøfte de følger, der skal drages af den omstændighed, at den berørte offentlighed ikke blev underrettet om de omhandlede projekter og således ikke kunne deltage i beslutningsprocessen.

20 I denne forbindelse bemærkes, at i henhold til procesreglementets artikel 83 kan Domstolen til enhver tid, efter at have hørt generaladvokaten, ved kendelse bestemme, at retsforhandlingernes mundtlige del skal åbnes eller genåbnes, navnlig hvis den finder, at sagen er utilstrækkeligt oplyst, eller bl.a. såfremt sagen bør afgøres på grundlag af et argument, som ikke har været drøftet af parterne eller de berørte, som er omfattet af nævnte artikel 23.

21 I det foreliggende tilfælde finder Domstolen, at anmodningen om præjudiciel afgørelse ikke skal afgøres på grundlag af argumenter, som endnu ikke har været drøftet af parterne, og at den råder over alle de oplysninger, der er nødvendige for at behandle anmodningen om præjudiciel afgørelse.

22 Følgelig kan den af sagsøgeren i hovedsagen fremsatte begæring om afholdelse af et nyt retsmøde, eller den subsidiære begæring om tilladelse til at indgive supplerende skriftlige indlæg, ikke tiltrædes.

Om de præjudicielle spørgsmål

23 Med spørgsmålene ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3 i direktiv 85/337 skal fortolkes således, for det første, at den vurdering af indvirkningerne på miljøet, som er fastsat i denne artikel, omfatter en vurdering af det omhandlede projekts indvirkninger på værdien af materielle goder, og for det andet, at den omstændighed, at en vurdering af indvirkningerne på miljøet ikke er blevet foretaget under tilsidesættelse af direktivets krav, giver en borger ret til erstatning for det formuetab, der er forårsaget af værdiforringelsen af borgerens faste ejendom som følge af det pågældende projekts indvirkninger på miljøet.

24 Med hensyn til begrebet »materielle goder« som omhandlet i artikel 3 i direktiv 85/337 bemærkes, at det følger af kravene om en ensartet anvendelse af EU-retten, at begreberne i en EU-retlig bestemmelse, som ikke indeholder nogen udtrykkelig henvisning til medlemsstaternes ret med henblik på at fastlægge dens betydning og rækkevidde, normalt skal undergives en selvstændig og ensartet fortolkning i hele Unionen, som skal søges under hensyntagen til bestemmelsens kontekst og formålet med den pågældende ordning (jf. bl.a. dom af 19.9.2000, sag C-287/98, Linster, Sml. I, s. 6917, præmis 43, og af 22.12.2010, sag C-497/10 PPU, Mercredi, Sml. I, s. 14309, præmis 45).

25 I henhold til artikel 3 i direktiv 85/337 skal der foretages en vurdering af de direkte og indirekte virkninger af et projekt på bl.a. mennesker og materielle goder, og i overensstemmelse med artiklens fjerde led skal der ligeledes foretages en vurdering af samspillet mellem disse faktorer. Der skal derfor navnlig foretages en vurdering af indvirkningerne af et projekt på menneskers brug af materielle goder.

26 Det følger heraf, at der ved vurderingen af projekter som de i hovedsagen omhandlede, der kan give anledning til forøget flystøj, skal foretages en vurdering af sidstnævntes indvirkninger på menneskers brug af bygninger.

27 Som Land Niederösterreich og flere regeringer, der har afgivet indlæg for Domstolen, imidlertid med rette har anført, kan en udvidelse af miljøvurderingen til at omfatte formueværdien af materielle goder ikke udledes af ordlyden af artikel 3 og er heller ikke i overensstemmelse med formålet med direktiv 85/337.

28 Det fremgår nemlig af artikel 1, stk. 1, i direktiv 85/337 samt af første, tredje, femte og sjette betragtning til direktivet, at genstanden for direktivet er en vurdering af offentlige og private projekters indvirkning på miljøet med henblik på at virkeliggøre en af Fællesskabets målsætninger inden for miljøbeskyttelse og livskvalitet. Forbundet med denne genstand er også de oplysninger, der skal fremlægges af bygherren i henhold til direktivets artikel 5, stk. 1, og bilag IV hertil, samt kriterierne for afgørelsen af, om de mindre betydningsfulde projekter, som har de kendetegn, der er opregnet i direktivets bilag III, kræver en vurdering af indvirkningen på miljøet.

29 Følgelig skal der alene tages hensyn til de indvirkninger på materielle goder, som efter deres art ligeledes kan have en indvirkning på miljøet. En vurdering af indvirkningerne på miljøet foretaget i henhold til direktivets artikel 3 er således en vurdering, som påviser, beskriver og vurderer støjens direkte og indirekte virkninger på mennesker ved brug af en fast ejendom, der påvirkes af et projekt som det i hovedsagen omhandlede.

30 Det skal derfor fastslås, at den vurdering af indvirkningerne på miljøet, der er fastsat i artikel 3 i direktiv 85/337, ikke omfatter en vurdering af det pågældende projekts indvirkning på materielle goders værdi.

31 Denne konstatering indebærer imidlertid ikke nødvendigvis, at artikel 3 i direktiv 85/337 skal fortolkes således, at den omstændighed, at der i strid med direktivets krav ikke er foretaget en vurdering af indvirkningerne på miljøet, navnlig en vurdering vedrørende virkningerne på en eller flere af de faktorer, der er opregnet i denne artikel, med undtagelse af materielle goder, ikke giver en borger nogen ret til erstatning for formuetab, der er forvoldt ved værdiforringelsen af hans materielle goder.

32 I denne forbindelse bemærkes først, at Domstolen allerede har fastslået, at en borger kan påberåbe sig pligten til at gennemføre den vurdering af indvirkningerne på miljøet, der er fastsat i artikel 2, stk. 1, i direktiv 85/337, sammenholdt med direktivets artikel 1, stk. 2, og artikel 4 (jf. dom af 7.1.2004, sag C-201/02, Wells, Sml. I, s. 723, præmis 61). Direktivet giver således de berørte borgere en ret til, at de kompetente myndigheder vurderer det omhandlede projekts indvirkninger på miljøet, og til at blive hørt herom.

33 Det skal derfor undersøges, om artikel 3 i direktiv 85/337, sammenholdt med direktivets artikel 2, i tilfælde af, at der ikke foretages en vurdering af indvirkningerne på miljøet, kan tillægge borgerne en ret til erstatning for formuetab som det, der påberåbes af Jutta Leth.

34 Det fremgår i denne forbindelse af 3. og 11. betragtning til direktiv 85/337, at dette har til formål at virkeliggøre en af Unionens målsætninger inden for miljøbeskyttelse og livskvalitet, og at et projekts indvirkninger på miljøet bør vurderes under hensyn til ønsket om at bidrage til højere livskvalitet ved forbedring af miljøet.

35 Under omstændigheder, hvor eksponeringen for støj, der hidrører fra et projekt, som er omhandlet i artikel 4 i direktiv 85/337, har mærkbare indvirkninger på mennesker derved, at et beboelseshus, der påvirkes af denne støj, bliver mindre egnet til at opfylde sin funktion, og menneskers miljø, livskvalitet og eventuelt sundhed påvirkes, kan en værdiforringelse af dette hus nemlig være en direkte økonomisk følge af sådanne miljøvirkninger, hvilket skal undersøges i hvert enkelt tilfælde.

36 Det må derfor fastslås, at forebyggelse af formuetab, for så vidt som de er direkte økonomiske følger af et offentligt eller privat projekts indvirkninger på miljøet, er omfattet af det beskyttelsesformål, der forfølges med direktiv 85/337. Da sådanne økonomiske tab er direkte følger af sådanne indvirkninger, skal de adskilles fra de økonomiske tab, der ikke har deres direkte kilde i indvirkningerne på miljøet, og som derfor ikke er omfattet af det beskyttelsesformål, der forfølges med direktivet, såsom bl.a. visse konkurrencemæssige ulemper.

37 Hvad angår retten til erstatning for sådanne formuetab fremgår det af Domstolens faste praksis, at medlemsstaterne i henhold til princippet om loyalt samarbejde, der er fastsat i artikel 4, stk. 3, TEU, skal bringe ulovlige følgevirkninger af en tilsidesættelse af EU-retten til ophør. I denne forbindelse har Domstolen allerede fastslået, at det med henblik på at afhjælpe, at der ikke er foretaget en vurdering af indvirkningerne på miljøet som omhandlet i artikel 2, stk. 1, i direktiv 85/337, påhviler den nationale domstol at fastslå, om der efter national ret er mulighed for at tilbagekalde eller suspendere en tilladelse, der allerede er meddelt, således at projektet kan blive undergivet en vurdering af dets indvirkninger på miljøet i henhold til kravene i direktiv 85/337, eller alternativt – hvis borgeren er enig deri – om borgeren har mulighed for at forlange erstatning for den lidte skade (jf. Wells-dommen, præmis 66-69).

38 De processuelle regler, der finder anvendelse, henhører under hver medlemsstats nationale retsorden i medfør af princippet om medlemsstaternes procesautonomi, dog på betingelse af, at disse regler ikke må være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende interne forhold (ækvivalensprincippet), og at de i praksis ikke må gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der hjemles i Fællesskabets retsorden (effektivitetsprincippet) (jf. Wells-dommen, præmis 67).

39 Således gennemføres medlemsstatens erstatningsansvar for det forvoldte tab efter nationale erstatningsregler, dog således at betingelserne i medlemsstaternes nationale lovgivning for erstatning af tab skal sikre, at det ækvivalensprincip og effektivitetsprincip, som er nævnt i den foregående præmis, overholdes (jf. dom af 5.3.1996, forenede sager C-46/93 og C-48/93, Brasserie du pêcheur og Factortame, Sml. I, s. 1029, præmis 67).

40 Det skal imidlertid bemærkes, at EU-retten under visse betingelser giver borgerne en ret til erstatning for skader, der forårsages af tilsidesættelse af EU-retten. Ifølge Domstolens faste praksis udgør princippet om, at staten er ansvarlig for tab, som er forvoldt borgerne på grund af tilsidesættelser af EU-retten, der må tilregnes staten, en væsentlig del af systemet i traktaterne, som Unionen er baseret på (jf. dom af 25.11.2010, sag C-429/09, Fuß, Sml. I, s. 12167, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).

41 Domstolen har således gentagne gange fastslået, at skadelidte borgere har en ret til erstatning, såfremt tre betingelser er opfyldt, nemlig at den EU-retlige bestemmelse, der er tilsidesat, har til formål at tillægge dem rettigheder, at tilsidesættelsen af denne bestemmelse er tilstrækkeligt kvalificeret, og at der er en direkte årsagsforbindelse mellem denne tilsidesættelse og borgernes tab (jf. Fuß-dommen, præmis 47, og dom af 9.12.2010, sag C-568/08, Combinatie Spijker Infrabouw-De Jonge Konstruktie m.fl., Sml. I, s. 12655, præmis 87 og den deri nævnte retspraksis).

42 Disse tre betingelser er nødvendige for og tilstrækkelige til, at borgerne har en ret til erstatning direkte på grundlag af EU-retten, uden at det af den grund er udelukket, at den berørte medlemsstat kan ifalde ansvar efter mindre strenge betingelser i henhold til national ret (jf. dommen i sagen Brasserie du pêcheur og Factortame, præmis 66).

43 Det er i princippet de nationale retter, der i overensstemmelse med de anvisninger, som Domstolen har givet herfor, skal anvende betingelserne for, at medlemsstaterne ifalder ansvar for de tab, som borgerne er blevet påført på grund af tilsidesættelser af EU-retten (jf. dom af 12.12.2006, sag C-446/04, Test Claimants in the FII Group Litigation, Sml. I, s. 11753, præmis 210 og den deri nævnte retspraksis).

44 I denne forbindelse er det i denne doms præmis 32 og 36 allerede blevet fastslået, at direktiv 85/337 giver de berørte borgere en ret til, at den berørte medlemsstats kompetente myndigheder vurderer det omhandlede projekts indvirkninger på miljøet, og at formuetabene, for så vidt som de er direkte økonomiske følger af et offentligt eller privat projekts indvirkninger på miljøet, er omfattet af dette direktivs beskyttelsesformål.

45 Som anført i denne doms præmis 41, er det ud over kravet om efterprøvelse af, at tilsidesættelsen af EU-reglen er tilstrækkeligt kvalificeret, en ufravigelig betingelse for ret til erstatning, at der foreligger en direkte årsagsforbindelse mellem den pågældende tilsidesættelse og borgernes tab, hvilket det ligeledes påhviler de nationale retter at efterprøve i overensstemmelse med de anvisninger, som Domstolen har givet herfor.

46 I forbindelse hermed skal der tages hensyn til karakteren af den tilsidesatte regel. I det foreliggende tilfælde foreskriver denne regel en vurdering af et offentligt eller privat projekts indvirkninger på miljøet, men indeholder ikke materielle bestemmelser vedrørende en afvejning af indvirkningerne på miljøet med de øvrige faktorer og forbyder heller ikke gennemførelse af de projekter, der kan have negative indvirkninger på miljøet. Disse kendetegn indikerer, at en tilsidesættelse af direktivets artikel 3, dvs. i det foreliggende tilfælde undladelsen af at foretage den ved denne artikel foreskrevne vurdering, i princippet ikke i sig selv udgør årsagen til værdiforringelsen af en fast ejendom.

47 Følgelig fremgår det, at ifølge EU-retten giver den omstændighed, at en vurdering af indvirkningerne på miljøet ikke er blevet foretaget i strid med kravene i direktiv 85/337, i princippet ikke i sig selv en borger ret til erstatning af et rent formuetab på grund af en værdiforringelse af borgerens faste ejendom forårsaget af indvirkningerne på miljøet. Det tilkommer imidlertid i sidste instans den

nationale ret, som er enekompetent til at vurdere de faktiske omstændigheder i den sag, der er indbragt for den, at efterprøve, om de krav i EU-retten, der finder anvendelse på ret til erstatning, særligt kravet om, at der foreligger en direkte årsagsforbindelse mellem den påståede tilsidesættelse og de lidte tab, er opfyldt.

48 De forelagte spørgsmål skal derfor besvares med, at artikel 3 i direktiv 85/337 skal fortolkes således, at den vurdering af indvirkninger på miljøet, som er fastsat i denne artikel, ikke omfatter en vurdering af det omhandlede projekts indvirkninger på værdien af materielle goder. Formuetab er imidlertid, for så vidt som de er direkte økonomiske følger af et offentligt eller privat projekts indvirkninger på miljøet, omfattet af det beskyttelsesformål, der forfølges med dette direktiv. Den omstændighed, at der ikke er blevet foretaget en vurdering af indvirkningerne på miljøet i strid med det pågældende direktivs krav, giver i princippet ikke i sig selv ifølge EU-retten og med forbehold for regler i national ret, der er mindre restriktive på området for statens ansvar, en borger ret til erstatning for et rent formuetab på grund af værdiforringelsen af borgerens faste ejendom forårsaget af det pågældende projekts indvirkninger på miljøet. Det tilkommer imidlertid den nationale ret at efterprøve, om de krav i EU-retten, der finder anvendelse på ret til erstatning, særligt kravet om, at der foreligger en direkte årsagsforbindelse mellem den påståede tilsidesættelse og det lidte tab, er opfyldt.

Sagens omkostninger

49 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

Artikel 3 i Rådets direktiv 85/337/EØF om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet, som ændret ved Rådets direktiv 97/11/EF af 3. marts 1997 og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/35/EF af 26. maj 2003, skal fortolkes således, at den vurdering af indvirkninger på miljøet, som er fastsat i denne artikel, ikke omfatter en vurdering af det omhandlede projekts indvirkninger på værdien af materielle goder. Formuetab er imidlertid, for så vidt som de er direkte økonomiske følger af et offentligt eller privat projekts indvirkninger på miljøet, omfattet af det beskyttelsesformål, der forfølges med dette direktiv.

Den omstændighed, at der ikke er blevet foretaget en vurdering af indvirkningerne på miljøet i strid med det pågældende direktivs krav, giver i princippet ikke i sig selv ifølge EU-retten og med forbehold for regler i national ret, der er mindre restriktive på området for statens ansvar, en borger ret til erstatning for et rent formuetab på grund af værdiforringelsen af borgerens faste ejendom forårsaget af det pågældende projekts indvirkninger på miljøet. Det tilkommer imidlertid den nationale ret at efterprøve, om de krav i EU-retten, der finder anvendelse på ret til erstatning, særligt kravet om, at der foreligger en direkte årsagsforbindelse mellem den påståede tilsidesættelse og det lidte tab, er opfyldt.

Underskrifter